

i brzuchu, rozgląda się dookoła. Słyszy, jak mama wyśpiewuje jego imię, więc odwraca się, by ją przywitać. Poruszanie się w reakcji na otoczenie jest skuteczne. Im więcej się porusza, tym bardziej staje się pewne siebie.

Przedśionkowe wrażenia, dotyczące grawitacji, a pochodzące z jego ucha środkowego, uczą go, że jest w jedności ze światem. Czuje się bezpiecznie.

POZIOM DRUGI (UMIEJĘTNOŚCI SENSORYCZNO-MOTORYCZNE)

Przetworzwszy podstawowe wrażenia zmysłowe na poziomie pierwszym, dziecko zaczyna opanowywać świadomość ciała. Jest to mentalny obraz rozmieszczenia części ciała, ich wzajemnych powiązań i ruchów. Wzrokowe informacje zwrotne również mają wpływ na poczucie Ja.

Wraz ze świadomością ciała pojawia się integracja obustronna. Dzięki niej dziecko może płynnie, jednocześnie i w skoordynowany sposób wykorzystywać symetrycznie obie strony ciała.

Integracja obustronna, proces neurologiczny, to fundament koordynacji obustronnej, umiejętności behawioralnej. Koordynacja obustronna jest konieczna w przypadku tak interesujących czynności jak przekładanie grzechotki z jednej ręki do drugiej.

Funkcją integracji obustronnej jest lateralizacja, a więc proces ustanawiania preferencji jednej strony mózgu do kierowania ruchem przeciwnej strony ciała. W miarę rozwoju lateralizacji u dziecka zaczyna się pojawiać preferowanie jednej ręki, oddzielne używanie dłoni i przekraczanie linii środkowej ciała.

Poprawiają się reakcje posturalne. Dziecko potrafi przyjmować (i utrzymywać) różne pozycje. Rozwija się u niego stabilizacja szyi, potrafi unieść głowę i tułów, by się rozejrzeć.

Stabilizacja szyi pomaga w utrzymywaniu wzroku, tak więc dziecko może patrzeć na wszystko to, co je interesuje. Stabilizacja wzroku z kolei pomaga dziecku w usprawnianiu kontroli motorycznej, im częściej bowiem obserwuje ono swoje otoczenie, tym lepiej koordynuje swoje ruchy. Wraz z rozwojem widzenia obuocznego umie spoglądać tam, gdzie idzie oraz iść tam, gdzie patrzy.

Zaczyna pełzać, a następnie chodzić na czworakach. Używając naprzemiennie rąk i nóg korzysta z obu stron swojego mózgu i stymuluje koordynację obustronną.

Dojrzewający zmysł dotykowy, przedśionkowy i proprioceptywny wspomagają prakse, czyli planowanie motoryczne. Dziecko potrafi wymyśleć, jak zrobić coś, czego nie zrobiło nigdy dotąd, a potem to powtórzyć. Na przykład koziołek w przód wymaga przy pierwszych kilku razach planowania motorycznego. Później, gdy dziecko ma już za sobą wiele takich prób, robienie koziołków nie wymaga od niego żadnego wysiłku.

Ćwiczenie umiejętności sensoryczno-motorycznych przez cały dzień oznacza, że poziom aktywności dziecka staje się lepiej wyregulowany. Zakres jego pamięci i bezpieczeństwa emocjonalne rosną, ponieważ jego wrażenia sensoryczne są coraz lepiej zorganizowane. Dziecko może siedzieć w swoim foteliku samochodowym, gdy jedzie do sklepu. Może przez kilka minut walić w klawisze pianina. Może spokojnie zasnąć pod koniec męczącego dnia.